

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Securitate 11(1) (2021)

ISSN 2657-8549

DOI 10.24917/26578549.11.1.5

Łukasz Dzik

ORCID ID 0000-0001-6927-2483

Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu

Wybrane aspekty przygotowania wydzielonych pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych RP do udziału w misjach poza granicami państwa

Wprowadzenie

Realizacja jednej z głównych misji Sił Zbrojnych RP, jaką jest udział w „misjach i operacjach prowadzonych przez organizacje międzynarodowe (w tym Organizację Narodów Zjednoczonych, Sojusz Północnoatlantycki, Unię Europejską i Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie) oraz w formule koalicyjnej”¹ wymaga organizacji, przygotowania i realizacji specyficznego procesu przygotowawczego wydzielonych pododdziałów i oddziałów do udziału w tych misjach.

Duży wpływ na szkolenie oraz przygotowanie pododdziałów i oddziałów do udziału w misjach – w zależności od ich rodzaju i mandatu – mają zadania wykonywane przez żołnierzy podczas danej misji, do których można zaliczyć między innymi²:

- prowadzenie działań antyterrorystycznych samodzielnie oraz we współdziałaniu z sojusznikami i siłami bezpieczeństwa państwa misji;
- monitorowanie sytuacji bezpieczeństwa, przestrzegania porozumień i traktatów międzynarodowych oraz zapewnienie bezpieczeństwa personelu cywilnego organizacji międzynarodowych i humanitarnych oraz miejscowej ludności, a także zapewnienie swobody poruszania się w rejonie odpowiedzialności;
- wspieranie działalności władz lokalnych, doradztwo, szkolenie i odbudowa demokratycznych sił bezpieczeństwa państwa misji;

¹ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 2020, s. 25–26.

² Szerzej: *Regulamin działań taktycznych pododdziałów Wojsk Pancernych i Zmechanizowanych (pluton – kompania – batalion)*, Dowództwo Wojsk Lądowych, Warszawa 2009, s. 204–206.

- zapewnienie bezpieczeństwa wojsk własnych, pomocy w obszarze odbudowy państwa misji i ochrony dostaw pomocy humanitarnej;
- uniemożliwienie przenikania grup rebeliantów oraz przemytu broni i narkotyków;
- wspieranie przywracania porządku, odbudowy aparatu państwowego, infrastruktury gospodarczej, zapewnienie bezpiecznego przeprowadzania wyborów na terenie kraju misji.

Przygotowanie wydzielonych pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych RP do misji pod egidą wspomnianych organizacji międzynarodowych czy koalicji chętnych jest również skomplikowane ze względu na to, że wspomniane zadania mandatowe mogą one realizować w środowisku związanym z różnorodnymi zagrożeniami klimatycznymi (zapylenie powietrza, burze piaskowe lub pyłowe, wysokie temperatury, wilgotność, duże różnice temperatur w ciągu doby), zagrożeniami wynikającymi z warunków terenowych odmiennych od tych w Polsce (przewyższenia terenowe, słaba jakość dróg lub ich brak) czy w warunkach odmienności kulturowych i religijnych (tradycje, kodeks honorowy). Ponadto żołnierze realizujący zadania misji są bezpośrednio narażeni na: ataki z użyciem improwizowanych ładunków wybuchowych, ataki z wykorzystaniem samochodów pułapek, ataki samobójcze przy użyciu samochodów wypełnionych materiałami wybuchowymi, ataki strzelców wyborowych, zasadzki, ostrzał baz czy na zagrożenia uprowadzenia lub porwania. Jednocześnie istotne są również zagrożenia natury psychologicznej związane z tęsknotą za najbliższymi, niepomyślne wiadomości od najbliższych, „przywiezione” z kraju problemy osobiste, niewystarczające warunki socjalno-bytowe, ograniczenie swobody osobistej wynikające ze specyfiki działań misji, konflikty interpersonalne, niewłaściwe relacje przełożony – podwładny czy nawet monotonia, a nawet uboga oferta możliwości zagospodarowania czasu wolnego.

Powyższe wymusza specyficzne przygotowanie pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych RP do misji oraz opracowanie stosownych podstaw prawnych do użycia Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa i realizacji zadań mandatowych.

Aspekty prawne użycia Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa

Podstawy prawne użycia Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa są ujęte w konstytucji, ustawach i rozporządzeniach z nich wynikających. Ponadto problematyka przygotowania wydzielonych pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych RP do udziału w misjach poza granicami państwa jest poruszona w dokumentach wykonawczych resortu obrony narodowej.

W Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. ujęto zapis mówiący, że Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego³. W tym ogólnym, a zarazem krótkim zapisie znajdziemy podstawę prawną

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483), art. 9.

umożliwiająca udział Sił Zbrojnych RP w misjach poza granicami państwa – stwierdza on bowiem, że Polska przestrzega ratyfikowanego prawa międzynarodowego. Kolejny zapis, który możemy znaleźć w Konstytucji RP, zawarty jest w artykule 117, zgodnie z którym zasady użycia Sił Zbrojnych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej określa ratyfikowana umowa międzynarodowa lub ustawa. Należy podkreślić, że Konstytucja RP jest generalnym aktem prawnym i w większości bardzo ogólnie precyzującym istotne kwestie dotyczące udziału Sił Zbrojnych RP w misjach przeprowadzanych poza granicami państwa. Odwołania są kierowane do odpowiednich ustaw, które mają te kwestie regulować.

I tak w Ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa zawarte są zapisy określające, że w rozumieniu ustawy użycie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa oznacza obecność jednostek wojskowych poza granicami państwa w celu udziału w:

- a) konflikcie zbrojnym lub do wzmocnienia sił państwa albo państw sojuszniczych;
- b) misji pokojowej;
- c) akcji zapobieżenia aktom terroryzmu lub ich skutkom⁴.

Zgodnie z przedmiotową ustawą o użyciu jednostek wojskowych poza granicami państwa w celu udziału w konflikcie zbrojnym lub do wzmocnienia sił państwa albo państw sojuszniczych oraz udziału w misji pokojowej Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanawia na wniosek Rady Ministrów, natomiast w celu udziału w akcji zapobieżenia aktom terroryzmu lub ich skutkom – na wniosek Prezesa Rady Ministrów. W postanowieniu o użyciu jednostek wojskowych poza granicami państwa Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określa⁵:

1. jednostki wojskowe, ich nazwy, liczebność oraz czas, przez jaki będą pozostawać poza granicami państwa;
2. cel skierowania jednostek wojskowych, zakres ich zadań oraz obszar działania;
3. system kierowania i dowodzenia jednostkami wojskowymi oraz organ organizacji międzynarodowej, któremu jednostki zostaną podporządkowane na czas operacji;
4. organy administracji rządowej odpowiedzialne za współpracę z kierowniczymi organami właściwej organizacji międzynarodowej w zakresie kierowania działalnością i zaopatrywania jednostek wojskowych wykonujących zadania poza granicami państwa;
5. uzbrojenie i sprzęt wojskowy;
6. trasy i czas przemieszczania się jednostek wojskowych w przypadku tranzytu.

Kolejną ustawą, w której znajdują się zapisy regulujące udział Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa, jest Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którą Siły Zbrojne użyte

⁴ Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz.U. 1998, nr 162, poz. 1117), art. 2.

⁵ Ibidem, art. 5.

w celu określonym w Ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (art. 2, pkt 1) mają prawo stosowania środków przymusu bezpośredniego, użycia broni i innego uzbrojenia na warunkach określonych w tej ustawie, w granicach zasad określonych w wiążących Rzeczpospolitą Polską ratyfikowanych umowach międzynarodowych oraz międzynarodowym prawie zwyczajowym, a także z uwzględnieniem celu użycia Sił Zbrojnych poza granicami państwa⁶. Zapis w tym artykule daje podstawę prawną użycia broni podczas toczenia bojowych misji Sił Zbrojnych RP jak i stanowi, że wskazana ustawa reguluje jej użycie. Natomiast szczegółowe regulacje znaleźć możemy dopiero w ratyfikowanych umowach i zwyczajowym prawie międzynarodowym. Przesłanki użycia broni muszą spełniać cel wykorzystania Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa.

Zapisy związane z formalno-prawnymi uwarunkowaniami pełnienia zawodowej służby poza granicami państwa ujęto w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 marca 2015 r. w sprawie pełnienia zawodowej służby wojskowej poza granicami państwa, zgodnie z którym skierowanie żołnierza do pełnienia zawodowej służby wojskowej poza granicami państwa następuje w przypadkach pełnienia tej służby: a) w składzie jednostki wojskowej użytej zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa⁷. Ponadto zgodnie z zapisami przedmiotowego rozporządzenia wyznaczenie żołnierza do pełnienia zawodowej służby wojskowej poza granicami państwa następuje w drodze decyzji, a jego skierowanie – w drodze indywidualnego lub zbiorowego rozkazu.

Jednocześnie zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 8 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu finansowania przygotowania i działania jednostek wojskowych poza granicami państwa wydatki związane z przygotowaniem i działaniem jednostek wojskowych poza granicami państwa finansuje się z budżetu Ministerstwa Obrony Narodowej. Ponadto zgodnie z tym rozporządzeniem wydatki na zabezpieczenie logistyczne i medyczne obejmują w szczególności: przewóz osób wchodzących w skład jednostki i jej wyposażenia, zakup w kraju środków materiałowych i wyposażenia związanych z misją, ubezpieczenie uzbrojenia i sprzętu wojskowego jednostek wojskowych kierowanych poza granice państwa, transport sanitarny jako element strategicznej ewakuacji medycznej czy zakup w kraju produktów leczniczych, wyrobów medycznych i produktów biobójczych. Z kolei wydatki na obsługę finansową obejmują w szczególności: wypłatę należności zagranicznych jak dodatku wojennego i należności pieniężnych z tytułu podróży służbowej, zakup w rejonie działania jednostki materiałów i drobnego sprzętu niezbędnego do zabezpieczenia jej działalności, opłatę za nabyte w rejonie działania

⁶ Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1967, nr 44, poz. 220), art. 3 ust. 2b.

⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 marca 2015 r. w sprawie pełnienia zawodowej służby wojskowej poza granicami państwa (Dz.U. 2015, poz. 479), § 3.1.

jednostki usługi w zakresie zakwaterowania i wyżywienia, transportu, łączności czy koszty realizacji zadań w zakresie pomocy humanitarnej.

Ponadto problematyka przygotowania wydzielonych pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych RP do udziału w misjach poza granicami państwa jest ujęta w dokumentach wykonawczych resortu Obrony Narodowej, takich jak: Decyzja Ministra Obrony Narodowej dotycząca przygotowania Polskiego Kontyngentu Wojskowego, Rozkaz Szefa Sztabu Generalnego WP w sprawie przygotowania i szkolenia Polskiego Kontyngentu Wojskowego. Istotne są również Etat Polskiego Kontyngentu Wojskowego i Tabela należności, przygotowywane przez Dowództwo Operacyjne Rodzajów Sił Zbrojnych oraz Zarząd Organizacji i Uzupełnień Sztabu Generalnego WP.

Należy podkreślić, że uwarunkowanie prawne udziału Sił Zbrojnych RP w misjach poza granicami państwa opiera się na Konstytucji RP oraz ustawach i rozporządzeniach z nich wynikających. Dla właściwego przygotowania wydzielonych pododdziałów i oddziałów do udziału w tego rodzaju misjach ważne są również dokumenty wykonawcze resortu Obrony Narodowej. Podsumowując, można stwierdzić, że podstawy prawne udziału wydzielonych pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych RP w misjach poza granicami państwa oraz ich przygotowania do tych misji są właściwe i nie budzą wątpliwości.

Wybrane aspekty przygotowywania wydzielonych pododdziałów wojskowych pełniących misje poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej

Udział pododdziałów Sił Zbrojnych RP w misjach poza granicami państwa wymusza na żołnierzach przygotowanie do pełnienia służby w diametralnie innych warunkach geograficznych, klimatycznych oraz religijno-politycznych niż te, których mogą doświadczyć na terenie Europy Środkowo-Wschodniej. Należy pamiętać, że misje te są realizowane przez żołnierzy, którzy mogą wykorzystywać inny specjalistyczny sprzęt niż ten stosowany w codziennym szkoleniu. Temperatura, ukształtowanie terenu, kultura, religia, panujące zwyczaje, akceptowane oraz nieakceptowane zachowania, niemożność odróżnienia wroga od cywila, społeczności z góry nastawione wrogo, bariera językowa, odmienność gestów – to tylko niektóre czynniki, jakie żołnierze mogą napotkać podczas współczesnej misji. Ponadto w ramach przygotowania do misji żołnierze muszą być zapoznani z aktualną sytuacją polityczno-społeczną kraju misji czy mandatem misji i uwarunkowaniami prawa międzynarodowego realizacji tego mandatu. Jednocześnie ważnymi elementami przygotowania żołnierzy do służby w misjach poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej są: przygotowanie ich do rozłąki z rodziną, metody radzenia sobie ze stresem i syndromem przedsamobójczym, postępowanie po wydarzeniu traumatycznym czy sposoby udzielania pomocy osobie w kryzysie.

Powyższe implikuje konieczność wszechstronnego przygotowania żołnierzy do realizacji zadań mandatowych w ramach rocznego cyklu przygotowania wydzielonych pododdziałów i oddziałów wyznaczonych do misji, a do istotnych obszarów tego przygotowania można zaliczyć: zapoznanie z aktualną sytuacją polityczną,

podstawowymi informacjami geograficznymi i społecznymi kraju misji, aktami prawa międzynarodowego odnoszącymi się do konfliktów zbrojnych czy szkolenie z zakresu przetrwania w środowisku nieprzyjaznym, a także psychologiczne przygotowanie żołnierzy do służby w misji. Jednocześnie ważny jest aspekt przygotowania kontyngentu pod względem logistycznym, mający zasadniczy wpływ na realizację zadań mandatowych.

W celu właściwego przygotowania żołnierzy do realizacji zadań mandatowych w warunkach różnorodnych zagrożeń opracowano w Siłach Zbrojnych RP **roczny cykl przygotowania wydzielonych pododdziałów i oddziałów wyznaczonych do misji**, które przyjmują nazwę Polski Kontyngent Wojskowy (PKW). Przedmiotowy cykl składa się z czterech etapów: planowania, przygotowania i formowania, szkolenia i przygotowania do rotacji. Na etapie *planowania* realizowane są głównie przedsięwzięcia związane z opracowaniem dokumentacji organizacyjno-rozkazodawczej, ze zgłoszeniem zapotrzebowań na kursy specjalistyczne w centrach i ośrodkach szkolenia, a także z kwalifikowaniem i wyznaczaniem dowódców komponentów/elementów i obsady PKW oraz realizacją badań medycznych kandydatów na poszczególne stanowiska. Natomiast celem etapu *przygotowania i formowania* jest sformowanie komponentów i elementów PKW, stworzenie warunków do szkolenia w ramach pododdziałów, rekonesans rejonu misji oraz wyposażenie stanów osobowych zgodnie z tabelą należności. Powyższe osiąga się poprzez opracowanie dokumentacji szkoleniowej, szkolenie indywidualne żołnierzy według specjalności przewidzianych na misji oraz szkolenie w ramach zamienności funkcji, szkolenie w ramach kursów specjalistycznych w centrach i ośrodkach szkolenia, jak również kursów instruktorsko-metodycznych dla dowódców komponentów PKW, wykonywanie indywidualnych strzelań szkolnych i bojowych. Etap kończy się apelem ewidencyjnym kontyngentu. Celem kolejnego etapu, czyli *szkolenia*, jest wyszkolenie i zgranie wszystkich komponentów zmiany PKW, a tym samym osiągnięcie zdolności do wykonywania zadań w składzie zmiany w rejonie operacji. Jest to realizowane poprzez zgrywanie i certyfikację drużyn, sekcji, obsługi, plutonów i zespołów bojowych w zależności od struktury organizacyjnej PKW. Etap ten kończy zgrywanie PKW w ramach ćwiczenia taktycznego z wojskami i certyfikacja PKW przez Dowództwo Operacyjne Rodzajów Sił Zbrojnych. Ostatnim etapem przygotowania PKW jest osiągnięcie gotowości do przemieszczenia zmiany PKW w rejon misji. W ramach tego etapu żołnierze wykorzystują urlopy wypoczynkowe, opracowywany jest plan przemieszczenia zmiany PKW, realizuje się pożegnanie zmiany, a etap kończy przemieszczenie z miejsca stałej dyslokacji do lotniska/portu załadowania⁸.

W ramach szkolenia żołnierze są zapoznawani z **aktualną sytuacją polityczną, podstawowymi informacjami geograficznymi i społecznymi kraju misji**. Dodatkowo informowani są oni o funkcjonowaniu i konstrukcji aparatu państwowego,

⁸ J. Falecki, *Rola CSNPSP w przygotowaniu żołnierzy do misji zagranicznych* [w:] *Asymetria i hybrydowość – stare armie wobec nowych konfliktów*, W. Sokała, B. Zapała (red.), Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 2011, s. 95–96.

najważniejszych partiach politycznych oraz powiązaniach pomiędzy ugrupowaniami oraz o przywódcach partyjnych i religijnych, ich poglądach, pochodzeniu i powiązaniach w świecie polityki. Poruszane są kwestie klimatu, ukształtowania terenu i ich wpływu na realizację zadań mandatowych. Charakteryzuje się zagrożenia naturalne, które mogą w wydatny sposób wpłynąć na efektywność wykonywania zadań służbowych, na przykład burze piaskowe i pyłowe czy powodzie błotne w okresie wiosennym. Zwraca się uwagę żołnierzy na warunki jezdne, stan dróg i najbardziej charakterystyczne dla lokalnych kierowców zachowania, a także na podział etniczny i religijny oraz dane dotyczące: struktury wiekowej ludności, rozmieszczenia w ośrodkach miejskich i terenach nieurbanizowanych, dzietności, analfabetyzmu, emigracji i imigracji, rozłożenia procentowego zatrudnienia w różnych sektorach gospodarki. Przekazuje się informacje o gospodarce, inflacji, PKB, typie preferowanej produkcji, typie rolnictwa, a co za tym idzie – również o rodzajach upraw i zagrożeniach ekologicznych. Poruszane są również kwestie dotyczące ubioru, postawy, sposobu mówienia, witania się i żegnania. W ramach szkolenia dotyczącego kultury i tradycji kraju misji żołnierze zapoznawani są z regułami oraz zasadami dotyczącymi aspektów kulturowych społeczeństwa, zasadami *savoir-vivre*'u w czasie wizyt i kontaktów bezpośrednich podczas spotkań ze starszyzną oraz zasadami prowadzenia negocjacji i pracy z tłumaczem⁹.

Żołnierze są również zapoznawani z podstawowymi **aktami prawa międzynarodowego odnoszącymi się do konfliktów zbrojnych** oraz źródłami, zasadami i normami tego prawa; wyjaśniane są takie pojęcia, jak cel wojskowy, kategorie osób i obiektów podlegające ochronie, zasady i normy zachowania się w czasie walki, ograniczenia dotyczące środków walki zbrojnej, znajomość znaków ochronnych. Znajomość prawa i zwyczajów wojennych zawartych w normach międzynarodowego prawa wojennego jest jednym z podstawowych obowiązków żołnierzy. Szkolenie zasad użycia siły (*rules of engagement*, ROE) opiera się na założeniu, że każdy żołnierz wyjeżdżający na misję musi być świadomy praw i ograniczeń wynikających z zasad użycia siły, a tym samym nie może mieć wątpliwości, w jakich okolicznościach i w jakim zakresie wolno mu stosować środki przymusu bezpośredniego i użyć broni. Celem szkolenia jest takie przygotowanie żołnierzy, aby podczas wypełniania misji każdy dokładnie znał, rozumiał i właściwie interpretował postanowienia i zapisy ROE, opierając się na ciągłym rozróżnianiu celów, koncentrując się na zadaniu misji oraz kontrolując swoje indywidualne zachowania i typowe reakcje odruchowe. Proces szkolenia w zakresie ROE obejmuje szkolenie teoretyczne i praktyczne – począwszy od szeregowych do oficerów starszych planowanych na różnorodne stanowiska w strukturze kontyngentu.

Ważne jest również szkolenie z zakresu **przetrwania w środowisku nieprzyjawnym – SERE** (*survival* – przetrwanie, *evasion* – unikanie, *resistance* – opór, *escape* – ucieczka), które obejmuje zasady i procedury postępowania pozwalające

⁹ Szerzej: idem, *Wybrane aspekty szkolenia żołnierzy do misji ISAF*, „Zeszyty Naukowe, Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych” 2016, nr 1 (28), s. 30–31.

przetrwąć w przypadku działania w sytuacji izolacji. Szkolenie to realizowane jest w zakresie charakterystyki geograficznej teatru działań, włącznie z aspektami etnicznymi, kulturowymi, religijnymi, topografią i klimatem, oraz zachowania bezpieczeństwa i wykorzystania podręcznego sprzętu do przetrwania w niewoli jako jeńiec wojenny lub uwięziony. Tematyka szkolenia obejmuje problematykę związaną z orientacją w terenie, kreatywnym wykorzystaniem dostępnych przedmiotów do przetrwania, unikaniem pochwylenia przez przeciwnika oraz zachowaniem się w niewoli i ucieczką z niewoli¹⁰.

Istotnym elementem szkolenia jest również **psychologiczne przygotowanie żołnierzy do służby w misji**, którego celem jest zapoznanie żołnierzy z problemami rozłąki z rodziną, metodami radzenia sobie ze stresem, postępowaniem po wydarzeniu traumatycznym, syndromem przedsamobójczym, ze sposobami udzielenia pomocy osobie w kryzysie oraz z budowaniem zespołu w warunkach misji. W ramach zapoznawania z czynnikami wpływającymi na psychikę żołnierzy w czasie służby poza granicami państwa przedstawiane są problemy rozłąki z najbliższymi, działania, jakie żołnierze powinni podejmować wobec rodzin przed wyjazdem na misję, w trakcie jej trwania i po powrocie z misji. W celu ułatwienia adaptacji do warunków służby w misji żołnierzy zapoznaje się z czynnikami ułatwiającymi adaptację, do których zalicza się między innymi: kontakt z rodziną, dobre wiadomości od najbliższych, poukładane sprawy osobiste i – w miarę możliwości – zawodowe, znajomość własnych umiejętności i możliwości, pozytywne nastawienie do wykonywanych zadań, dobrą atmosferę w pododdziale oraz właściwe relacje przełożony – podwładny. Podczas szkolenia omawiany jest również stres pola walki w zakresie wydarzeń traumatycznych, symptomów PTSD (*post-traumatic stress disorder*, zespół stresu pourazowego) oraz metody i procedury odreagowania psychologicznego. Wydarzenia czy sytuacje traumatyczne wykraczają poza zakres przeciętnego ludzkiego doświadczenia – najczęściej dotyczy to uczestnictwa w wydarzeniach, w których trakcie nastąpiła czyjaś śmierć, zagrożenie śmiercią, kalectwem lub gdy doszło do zagrożenia własnej lub cudzej nietykalności cielesnej. Wydarzenie traumatyczne może naruszyć podstawowe przekonania o świecie, nienaruszalności własnej osoby, przewidywalności świata, własnej wartości. W czasie zajęć przedstawia się symptomy PTSD, z którymi żołnierze mogą się spotkać podczas misji. Omawia się nawracające, natrętne wspomnienia związane ze zdarzeniem, trudności z zasypianiem i koszmary nocne, występowanie tzw. flashbacku, polegającego na wiernym, fotograficznym odtworzeniu traumatycznego wydarzenia. Omawia się symptomy PTSD, takie jak pojawienie się fizycznych objawów stresu na skutek bodźców skojarzonych ze zdarzeniem – zapach, kolor, światło, dźwięk. Podczas szkolenia przedstawia się również symptomy syndromu przedsamobójczego, do których zalicza się: zaniedbany wygląd zewnętrzny, izolowanie się od kolegów, zmianę dotychczasowego usposobienia z łagodnego na impulsywne i odwrotnie, chwiejność emocjonalną, odrętwienie psychiczne, apatię, zubożenie, bezradność, negatywną ocenę siebie,

¹⁰ Ibidem, s. 31–32.

świata, własnego życia, agresję względem otoczenia, poczucie braku kontroli nad własnym życiem, zaniedbywanie obowiązków, utratę zainteresowań czy autoagresję. Podkreśla się, że prawie wszystkie osoby o skłonnościach samobójczych wysyłają sygnały do otoczenia. Ich trafne rozpoznanie może stanowić warunek skutecznej interwencji ratującej życie. Nawet kilka minut życzliwej rozmowy z osobą w kryzysie samobójczym może uratować jej życie. Wskazuje się również, jak należy potencjalnemu samobójcy udzielać pomocy; trzeba zwłaszcza: porozmawiać, poświęć swój czas i uwagę, zachęcać do uzewnętrznienia się, starać się zaakceptować to, co dana osoba mówi, nie obawiać się zapytać o myśli, zamiary samobójcze, poszukać mocnych stron rozmówcy i zasobów wewnętrznych, odwołać się do wcześniejszych trudnych sytuacji, z którymi ta osoba skutecznie sobie poradziła. Psychologiczne przygotowanie do misji jest bardzo ważnym elementem szkolenia przygotowawczego¹¹.

Istotnym elementem przygotowania do misji jest również **przygotowanie kontyngentu pod względem logistycznym**, co wiąże się z: określeniem ilości oraz asortymentu zabieranych technicznych środków materiałowych oraz uzbrojenia i sprzętu wojskowego (tabela należności), przygotowanie całości sprzętu (pojazdy itp.) do warunków panujących w rejonie misji, wymiana płynów, uszczelniaczy, ogumienia, dokładna weryfikacja sprzętu, wyposażenie żołnierzy zakwalifikowanych do udziału w misji w należyły sprzęt (broń, kamizelka, hełm, sprzęt opchem itp.), wykonanie badań lekarskich oraz szczepień ochronnych, zapakowanie całości zabieranego sprzętu i mienia do kontenerów transportowych i odpowiednie przygotowanie ich do transportu, przygotowanie dokumentów transportowych i celnych, przygotowanie i zaplanowanie przemieszczenia; ważną częścią przygotowania jest wykonanie asygnat finansowych na całość zabieranego mienia przez oddział gospodarczy oraz przekazanie ich do batalionu logistycznego odpowiedzialnego za prowadzenie ewidencji sprzętu poza granicami państwa. Istotną kwestią, mającą wpływ na późniejszą działalność logistyczną, jest skład logistyki PKW, jej skompletowanie i wyszkolenie osób, które będą odpowiedzialne za prowadzenie gospodarki materiałowej, technicznej i magazynowej¹².

Przygotowanie logistyczne do misji wiąże się z przeprowadzeniem całego szeregu czynności planistycznych i przedsięwzięć sprawdzających oraz przygotowaniem sprzętu i zabezpieczeniem żołnierzy poprzez właściwy sprzęt i wyposażenie, odpowiednie do realizacji zadań mandatowych. Powyższe wiąże się z faktem, że każda misja różni się od innych zmiennym środowiskiem bezpieczeństwa kraju misji oraz wyzwaniem napotykanymi podczas realizacji zadań, co ma stosowne przełożenie na logistyczne przygotowanie do misji.

¹¹ Szerzej; idem, *Wybrane aspekty szkolenia Polskich Kontyngentów Wojskowych* [w:] *Misje pokojowe – 60 lat polskiego zaangażowania*, C. Marcinkowski (red.), Wszechnica Polska, Szkoła Wyższa w Warszawie, Warszawa 2014, s. 34–36.

¹² M. Szymański, *Aspekty przygotowań, działalności oraz zaopatrywania Polskich Kontyngentów Wojskowych*, „Logistics and Transport” 2007, No. 4, s. 95.

Zakończenie

Przygotowanie żołnierzy, dowódców oraz cywilnych pracowników ukierunkowane jest w jak największym stopniu na sprawne wykonywanie zadań powierzonych podczas misji poza granicami państwa, a także na współpracę z siłami zbrojnymi innych państw oraz przygotowywanie personelu w związku z zagrożeniami i wyzwaniem, na jakie mogą się natknąć w danym rejonie działań.

Należy podkreślić, że asymetryczna forma współczesnych konfliktów i zmiana specyfiki misji ONZ, NATO czy też UE wymuszają ciągłe zmiany i doskonalenie programów szkolenia, form i metod kształcenia, bazy dydaktycznej, organizacji szkolenia i przygotowania PKW do realizacji zadań mandatowych podczas misji obserwacyjnych, pokojowych i stabilizacyjnych. Wiedza przekazywana w ramach szkolenia i przygotowania kolejnych zmian PKW wynika z wieloletnich doświadczeń zdobywanych przez oficerów i żołnierzy Sił Zbrojnych RP, a także doświadczeń innych armii. Niezwykle ważny i użyteczny dla właściwego przygotowania kolejnych zmian PKW jest narodowy system zbierania i upowszechniania doświadczeń z udziału Sił Zbrojnych RP w operacjach wojskowych poza terytorium państwa, tzw. system „Lessons Learned”. Jednakże trzeba pamiętać, że przekazywaną wiedzę oraz nabywane umiejętności należy traktować jako warianty działania, które szkoleni dowódcy i żołnierze powinni dopasowywać do dynamicznie zmieniającej się sytuacji w trakcie realizacji zadań mandatowych¹³.

Ponadto udział żołnierzy w misjach poza granicami państwa, uczestniczenie żołnierzy w różnorodnych kursach, szkoleniach za granicą czy w sojusznicznych ćwiczeniach wojskowych w ramach przygotowania do realizacji zadań na teatrze działań ma bezpośrednie przełożenie na implementację procedur działania NATO, co w znacznej mierze wpływa też na prawidłowe współdziałanie z sojusznikami. Na etapie przechodzenia od działań wymuszania pokoju do działań stabilizacyjnych i odbudowy niezbędne jest również zaangażowanie specjalistów cywilnych. W związku z tym w procesie przygotowywania misji konieczne staje się uwzględnienie szkolenia także tych specjalistów¹⁴.

Jednocześnie z uwagi na dynamikę działań oraz zmieniające się zagrożenia i uwarunkowania w rejonach misji przygotowanie wydzielonych pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych RP do udziału w misjach poza granicami państwa należy systematycznie dostosowywać do zmieniającej się rzeczywistości. W procesie przygotowania do misji należy na bieżąco wykorzystywać już zdobyte doświadczenia, uwzględniać doświadczenia innych państw, jak również wprowadzać nowy sprzęt i technologie do wykorzystania podczas misji. Powyższe doświadczenia i rozwiązania będą miały wpływ także na zagwarantowanie obrony naszego państwa i przeciwstawienie się potencjalnej agresji.

¹³ J. Falecki, *Wybrane aspekty...*, op. cit., s. 89.

¹⁴ R. Reczkowski, *Doświadczenia z udziału Sił Zbrojnych RP w misjach i operacjach NATO*, „Świat Idei i Polityki” 2015, t. 14, s. 249–250.

Bibliografia

Opracowania

- Falecki J., *Rola CSNPSP w przygotowaniu żołnierzy do misji zagranicznych* [w:] *Asymetria i hybrydowość – stare armie wobec nowych konfliktów*, W. Sokała, B. Zapała (red.), Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 2011.
- Falecki J., *Wybrane aspekty szkolenia Polskich Kontyngentów Wojskowych* [w:] *Misje pokojowe – 60 lat polskiego zaangażowania*, C. Marcinkowski (red.), Wszechnica Polska, Szkoła Wyzsza w Warszawie, Warszawa 2014.
- Falecki J., *Wybrane aspekty szkolenia żołnierzy do misji ISAF*, „Zeszyty Naukowe, Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych” 2016, nr 1 (28).
- Reczkowski R., *Doświadczenia z udziału Sił Zbrojnych RP w misjach i operacjach NATO*, „Świat Idei i Polityki” 2015, t. 14.
- Regulamin działań taktycznych pododdziałów Wojsk Pancernych i Zmechanizowanych (pluton – kompania – batalion)*, Dowództwo Wojsk Lądowych, Warszawa 2009.
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 2020.
- Szymański M., *Aspekty przygotowań, działalności oraz zaopatrywania Polskich Kontyngentów Wojskowych*, „Logistics and Transport” 2017, No. 4.

Akty prawne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 marca 2015 r. w sprawie pełnienia zawodowej służby wojskowej poza granicami państwa (Dz.U. 2015, poz. 479).
- Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1967, nr 44, poz. 220).
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz.U. 1998, nr 162, poz. 1117).

Selected aspects of preparing subunits and units of the Polish Armed Forces to participate in missions abroad

Abstract

The aim of the article is to present the implementation of one of the main missions of the Polish Armed Forces, which is participation in missions and operations conducted by such international organizations as the United Nations, the North Atlantic Alliance, the European Union and the Organization for Security and Cooperation in Europe, and in the coalition formula. The participation of the Polish Armed Forces requires the organization, preparation, and implementation of a specific preparatory process of separate sub-units and units. The article lists the legal aspects of the use of the Polish Armed Forces abroad and the legal basis for the use of direct coercion measures, the use of weapons and other weapons during combat missions of the Polish Armed Forces. Selected preparatory aspects of the separated ones were presented and analyzed military subunits performing missions outside the territory of the Republic of Poland.

Słowa kluczowe: Siły Zbrojne RP, Polski Kontyngent Wojskowy, misja zagraniczna, proces przygotowawczy, zespół stresu pourazowego

Key words: Polish Armed Forces, Polish Military Contingent, foreign missions, preparatory proces, PTSD – post-traumatic stress disorder

Łukasz Dzik

Magister bezpieczeństwa państwa, absolwent Instytutu Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, uczeń-pilot Aeroklubu Krakowskiego. W kręgu jego zainteresowań naukowych znajdują się zagadnienia związane z problemami bezpieczeństwa lotniczego, w tym terroryzm powietrzny. E-mail: l.dzik@live.com